

Foras na Gaeilge

Plean Gníomhaíochta Aeráide

Treochlár um Ghníomhú ar Son na hAeráide

Clár

1. Réamhrá.....	3
2. Ár nDaoine – Ceannaireacht agus Rialachas	7
3. Ár nDaoine - Plé lenár mbaill foirne	10
4. Ár Spriocanna	11
5. Ár mBealach Oibre	15
6. Ár bhfoirgnimh agus feithiclí.....	17

1. Réamhrá

1.1 Comhthéacs eagraíochtúil

Is é Foras na Gaeilge an ghníomhaireacht Ghaeilge agus is é Gníomhaireacht na hUltaise an ghníomhaireacht Ultaise a chomhdhéanann le chéile An Foras Teanga. Tá an Foras Teanga ar cheann de na comhlachtaí forfheidhmithe a bunaíodh faoin Acht um Chomhaontú na Breataine-na hÉireann, 1999 agus *The North/South (Co-operation) (Northern Ireland) Order 1999*. Is iad seo a leanas na feidhmeanna reachtúla atá sannta d'Fhoras na Gaeilge:

- an Ghaeilge a chur chun cinn;
- úsáid na Gaeilge a éascú agus a spreagadh sa chaint agus i scríbhinn, sa saol poiblí agus sa saol príobháideach sa Deisceart, agus i gcomhthéacs Chuid III den Chairt Eorpach do Theangacha Réigiúnacha nó Mionlaigh, i dTuaisceart Éireann mar a mbeidh éileamh cuí ann;
- comhairle a thabhairt don dá lucht riaracháin, do chomhlachtaí poiblí agus do ghrúpaí eile san earnáil phríobháideach agus dheonach;
- tionscadal tacaíochta a ghabháil de láimh, agus cúnamh deontais a thabhairt do chomhlachtaí agus do ghrúpaí, de réir mar a mheastar is gá;
- taighde, feachtais tionscnaimh, agus caidreamh poiblí agus caidreamh leis na meáin, a ghabháil de láimh ;
- téarmaíocht agus foclóirí a fhorbairt;
- tacú le hoideachas trí mheán na Gaeilge agus le múineadh na Gaeilge.

Tá Foras na Gaeilge freagrach don Chomhairle Aireachta Thuaidh/Theas (CATT) agus go háirithe don aire ar an Roinn Turasóireachta, Cultúir, Ealaíon, Gaeltachta, Spóirt agus Meán (RTCEGSM) i bPoblacht na hÉireann agus don aire ar an Roinn Pobal (RP) i dTuaisceart Éireann.

Tá 5 oifig ag Foras na Gaeilge ar fud na tíre:

- Sráid Amiens, Baile Átha Cliath (ceannáras)
- Béal Feirste¹
- Gaoth Dobhair, Co. Dhún na nGall

---

¹ Baineann an Treochlár seo le dlínse Rialtas na hÉireann amháin. Tá an léas istigh ar oifig Foras na Gaeilge i mBéal Feirste agus tá lóistín nua á lorg ag an eagraíocht sa chathair faoi láthair. Tarraingeofar ar phrionsabail an Treochláir seo mar chuid den obair sin le cinntiú go gcloífidh an oifig nua leis na riachtanais atá i bhfeidhm ó dheas.

- Ráth Chairn, Co. na Mí
- Dún Seachlainn, Co. na Mí

Is é 60.8 ball foirne an FTE a bhí ag an eagraíocht in 2023. Ní le Foras na Gaeilge aon cheann de na foirgnimh a bhfuil sé lonnaithe iontu, rud a imríonn tionchar ar bhearta an phlean gníomhaíochta seo.

1.2 Cúlra agus cur chuige

Leagtar amach i bPlean Gníomhaíochta an Rialtais ar son na hAeráide 2021 roinnt cuspóirí uailmhianacha, lena n-áirítear astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú 51% faoi 2030 agus an sprioc feabhais dírithe ar éifeachtúlacht fuinnimh san earnáil phoiblí a ardú ón aidhm 33% faoi 2020, a bhí ann roimhe seo, go dtí 50% faoi 2030.

Leagtar amach sa Treochlár um Ghníomhú ar son na hAeráide an dul chun cinn a rinneadh go dtí seo maidir le tionscadail a tosaíodh cheana agus iarrachtaí atá ar bun ag Foras na Gaeilge chun spriocanna an Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide a bhaint amach. Dírithear chomh maith ar thionscadail amach anseo atá á bpleanáil ag Foras na Gaeilge chun na spriocanna atá leagtha amach sa Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide 2021 de chuid Rialtas na hÉireann a bhaint amach.

Tá na téamaí a leagtar amach sa Treochlár um Ghníomhú ar son na hAeráide á dtreorú ag cáipéis treorach Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann (ÚFIÉ) i leith an Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide ar foilsíodh leagan uasdátaithe de in 2024 (*Public Sector Bodies Climate Action Roadmaps Guidance 2024*).

Is iad sin:

- Ár nDaoine – Ceannaireacht agus Rialachas;
- Ár nDaoine - Plé lenár mbaill foirne;
- Ár Spriocanna;
- Ár mBealach Oibre;
- Ár bhFoirgnimh agus Feithiclí.

1.3 An Ghaeilge agus an t-athrú aeráide

Aithníonn Foras na Gaeilge mar eagraíocht go bhfuil nasc idir cur chun cinn na feasachta faoin timpeallacht agus cur chun cinn na Gaeilge féin mar acmhainn luachmhar chultúrtha atá leochaileach agus faoi bhagairt. Luaitear an nasc seo go sonrach inár gclár Colmcille, a chothaíonn caidreamh níos dlúithe idir na teangacha Gaelacha in Éirinn, Albain agus Oileán Mhanann. I Straitéis Colmcille, léirítear an dearcadh go bhfuil dlúthcheangal idir teanga, cultúr, oidhreacht agus an dúlra. Tá na tagairtí seo a leanas ábhartha:

‘...feasacht a thógáil faoin chomhshaol nádúrtha, fhisiciúil agus chultúrtha ina maireann siad, agus sláinte agus folláine na dteangacha Gaelacha a chothú taobh istigh den chomhshaol sin’ (lch 5).

‘Tá na mionteangacha dúchasacha fréamhaithe ... san oidhreacht nádúrtha. In Albain agus in Éirinn, is minic na pobail teanga sin lonnaithe i gceantair a bhfuil aitheantas ar leith nó cosaint acu de bharr a n-oidhreachta nádúrtha. Tá saibhreas acu le caomhnú agus le roinnt lena bpobail féin agus le pobail níos leithne. Tá sé le céill go mbeidh dúlra áirithe mar pháirt den chomhoibriú ar phobal agus oidhreacht’ (lch 10).

I measc na dtorthaí inmhianaithe a bhfuiltear ag súil leo ó Straitéis Colmcille, tá:

‘Comhfhiontair a spreagadh agus comhpháirtíocht a éascú a chuireann le caidreamh agus le feasacht faoin dúlra agus faoin oidhreacht nádúrtha’...

‘Fiontair a chuireann le comhoibriú faoi infheiceálacht agus feasacht ar an dá Ghaeilge, agus a chuireann le hinmharthanacht an chomhshaoil agus na Gaeilge’ (lch 12).

Is í an Ghaeilge teanga oibre Fhoras na Gaeilge agus mar sin is i nGaeilge amháin a rinneadh an t-ullmhúchán ar fad don Treochlár seo agus is trí Ghaeilge amháin a oibríonn an Fhoireann Ghlas. Ní ann do leagan Gaeilge d’aon cheann de na cáipéisí eolais a chuireann ÚFIÉ ar fáil, áfach, ná níl aon seirbhís tacaíochta i nGaeilge ar fáil do chomhlachtaí poiblí atá i mbun na hoibre seo. Chruthaigh sé sin dúshlán mhóra bhreise dúinn le hullmhú an Treochláir seo agus b’éigean dúinn ár n-acmhainní teoranta inmheánacha féin a úsáid chun aistriúchán a sholáthar den phríomhcháipéis treorach nuair nach raibh ÚFIÉ sásta sin a dhéanamh. Is mar thoradh ar an easpa tacaíochta Gaeilge sin atá na graif a úsáidtear sa Treochlár seo i mBéarla amháin.

I bhfianaise ról reachtúil Fhoras na Gaeilge an Ghaeilge a chur chun cinn, agus bunaithe ar ár seasamh go bhfuil nasc idir cur chun cinn na teanga agus gníomhú ar son na haeráide, is údar mór díomá dúinn an easpa tacaíochta seo ón stát inár dteanga oibre, arb í an chéad teanga oifigiúil í.

1.4 Dul chun cinn go dáta

Seo achoimre de na príomhbhearta ar son na haeráide a ghlac Foras na Gaeilge ó thús 2023. Déantar tuilleadh plé orthu níos faide anonn sa Treochlár seo:

- Iniúchadh neamhspleách seachtrach ar úsáid fuinnimh in oifigí uile na heagraíochta.
- Struchtúr rialachais maidir le gníomhú ar son na haeráide bunaithe; Foireann Ghlas i mbun oibre.

- Cinneadh déanta suirbhé a dhéanamh ar fheasacht na foirne faoin athrú aeráide agus modhanna taistil chun na hoibre.
- Polasaí um Sholáthar Poiblí Glas i bhfeidhm agus tuilleadh forbartha le déanamh ar fheasacht ina leith sin.
- Obair tosaithe ar iarratas ar an ngradam Taisteal Níos Cliste.

2. Ár nDaoine – Ceannaireacht agus Rialachas

Tá sé mar cheanglas sa Treochlár um Gníomhú ar son na hAeráide go mbunófar struchtúir cheannaireachta agus rialachais do ghníomhú ar son na haeráide, go mbeidh an fhoireann i mbun gníomhú ar son na haeráide agus go mbeidh oiliúint chuí orthu.

Seo mar a leagtar amach i bPlean Gníomhaíochta an Rialtais:

- Foirne Glasa a bhunú agus acmhainní a chur ar fáil dóibh, ag tuairisciú don ardbhainistíocht, agus iad diongbháilte inbhuanaitheacht a chur chun cinn i ngach comhlacht san earnáil phoiblí.
- Comhalta den Bhord Bainistíochta a ainmniú mar Chrann Taca Inbhuanaitheachta agus Aeráide a bhfuil sé d'fhreagracht orthu an Treochlár a chur i bhfeidhm agus tuairisciú a dhéanamh ina leith.
- Gníomhaíocht chuí ar son na haeráide agus oiliúint inbhuanaitheachta (teicniúil agus iompar) a bheith mar chuid de straitéisí foghlama agus forbartha na foirne.
- Ceardlanna foirne a eagrú (gach bliain ar a laghad) chun dul i ngleic le saincheisteanna aeráide, lena n-áirítear lorg carbóin na heagraíochta a laghdú.

2.1 Tiomantas na hArdbhainistíochta

Tá foireann Ardbhainistíochta Fhoras na Gaeilge tiomanta do chur i gcrích an Treochlár Aeráide seo agus dul i ngleic leis an ngéarchéim aeráide inár mbealach féin agus cur le haistriú na hÉireann chuig geilleagar inbhuanaithe, ísealcharbóin.

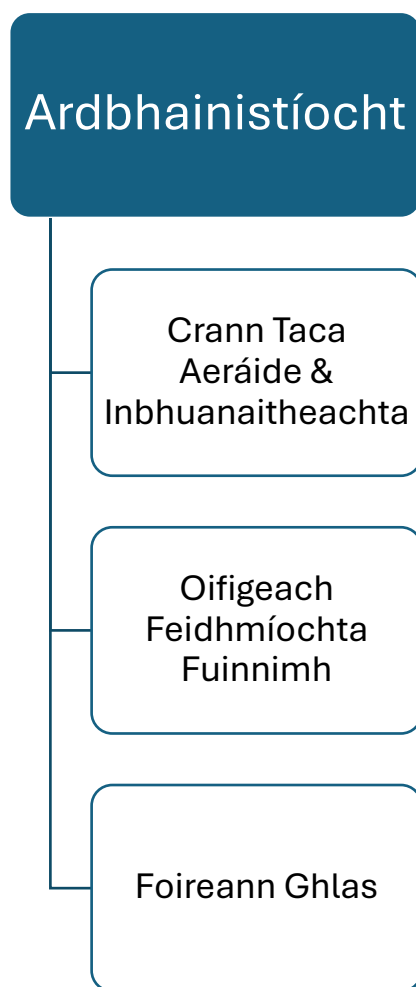
Tá práinn na gníomhaíochta aeráide soiléir, agus aithnímid ár bhfreagracht mar eagraíocht atá ag feidhmiú san earnáil poiblí chun ár mbeartais a ailíniú le spriocanna náisiúnta agus domhanda, lena n-áirítear Plean Gníomhaíochta Aeráide na hÉireann agus Comhaontú Glas an Aontais Eorpaigh. Tá sé mar aidhm againn gníomhú aeráide a chomhtháthú i ngach gné dár n-oibríochtaí, ó éifeachtúlacht fuinnimh agus laghdú dramhaíola go dtí soláthar inbhuanaithe agus cultúr caomhnaithe comhshaoil a chothú i measc foirne s'againn.

Aithnímid go luíonn ceist na haeráide agus ceist na Gaeilge go nádúrtha le chéile – gur forbraíodh ár dteanga thar na cianta taobh leis an tírdhreach agus an fiadhúlra ina mhaireann sí agus go bhfuil saibhreas inti a threoraíonn an bhealach dúinn saol a chaitheamh i gcomhréir leis an nádúr mar a rinne ár sinsir.

2.2 Crann Taca don Aeráid agus Inbhuanaitheacht

Tá struchtúr rialachais á chur i bhfeidhm chun na riachtanais sa Treochlár seo a chomhlíonadh. Tá Shane Ó hEidhin, Stiúrthóir Seirbhísí Corparáideacha, ainmnithe mar Chrann Taca Aeráide agus Inbhuanaitheachta i bhForas na Gaeilge. Tá Kevin Johnston, Ardoifigeach Feidhmiúcháin Pleanála Corparáidí, ainmnithe mar Oifigeach Feidhmíochta Fuinnimh.

2.3 Struchtúr rialachais

2.4 An Fhoireann Ghlas

Cé gur eagraíocht bheag í Foras na Gaeilge, tá Foireann Ghlas againn cheana chun inbhuanaitheacht a chur chun cinn. Tagann an Fhoireann Ghlas le chéile go rialta chun dul chun cinn agus cur i bhfeidhm an Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide 2021 a phlé.

I measc na mbeart atá á bplé ag an bhFoireann Ghlas faoi láthair tá:

Suirbhé faoi fheasacht na foirne:

- Tá an Fhoireann Ghlas i mbun plé ar shuirbhé a fhorbairt a scaipfear ar bhaill foirne chun feasacht maidir le gníomhú ar son na haeráide san eagraíocht a mheas. Bunófar an suirbhé ar mhúnla a d'fhorbair an Roinn Iompair agus cuimseoidh sé feasacht ghinearálta ar ghnéithe éagsúla den gníomhú ar son na haeráide (m.sh. úsáid fuinnimh, soláthar glas, diúscairt dramhbhia, caomhnú uisce, úsáid páipéir, úsáid aon uaire srl) agus eolas faoi thaisteal chun na hoifige (m.sh. tiomáint vs. iompar poiblí, áiseanna do rothaithe srl).

Soláthar Poiblí Glas:

- Tá Polasaí Soláthar Poiblí Glas (féach 5 thíos) á chur i bhfeidhm ag Foras na Gaeilge cheana ionas go mbeidh dualgas ar sholáthróirí seachtracha aird a thabhairt ar an Treochlár seo mar chuid den phróiseas tairisceana ar sheirbhísí. Clúdaíonn an polasaí sin gach gné de cheannachán na heagraíochta agus tá an Fhoireann Ghlas i mbun plé ar na bealaí a bhféadfaí é a threisiú. Mar shampla, d'fhéadfaí tairiscint do sholáthróir tríú páirtí lónadóireachta a dhiúltú mura laghdófaí úsáid pacáistíochta plaistí agus mura ndéanfaí tuilleadh comhábhar bia a fhoinsiú go háitiúil. D'fhéadfaí iarraidh ar sholáthróir dá leithéid an céatadán tairgí feola a laghdú nuair a bhítear ag socrú lónadóireachta do chruinnithe oibre.

Athchúrsáil:

- Tá an Fhoireann Ghlas chun cleachtais athchúrsála Fhoras na Gaeilge a threisiú trí athbhreithniú a dhéanamh ar scagadh bruscair sna hoifigí. Cuimseoidh sin trí bhosca bruscair i ngach láthair oifige (in ionad péire faoi láthair), comharthaíocht níos soiléire i ngach ceann de na hoifigí agus tríd an Soláthar Poiblí Glas, cinnteofar go gcaithfear go cuí leis an mbruscar scagtha nuair a bhaileofar ó na hoifigí é.
- Déanfar athbhreithniú ar phriontáil ábhar bolscaireachta (bileoga, póstaer srl.) féachaint le húsáid páipéir agus an fuinneamh a ghabhann léi a laghdú.
- Féachfar le cosc a chur ar úsáid cupáin aonúsáide san oifig.
- Déanfar moltaí maidir le seantrealamh a dhiúscairt ar bhealach níos inbhuanaithe. Mar shampla, fiosrófar an bhféadfaí seanríomhairí nach bhfuil in úsáid a thuilleadh a bhronnadh ar charthanachtaí.

3. Ár nDaoine - Plé lenár mbaill foirne

3.1 Oiliúint foirne

Tríd an suirbhé atá beartaithe ag an bhFoireann Ghlas a dhéanamh ar fheasacht i leith ghníomhú aeráide san eagraíocht, aithneofar na riachtanais oiliúna eile is mó atá ag baill foirne Fhoras na Gaeilge. Tacóimid le sealbhú scileanna i measc comhghleacaithe maidir le gníomhú ar son na haeráide trí:

- Deiseanna oiliúna ábhartha a aithint.
- Oiliúint a mhaoiniú nuair is gá (m.sh Soláthar Poiblí Glas).

3.2 Feasacht/ceardlanna

- Cuirfear mír faoi leith faoi athrú aeráide ar chlár cruinnithe foirne agus cruinnithe bainistíochta.
- Tuairisceofar ar obair na Foirne Glaise ag Laethanta Foirne.
- Pléifear na féidearthachtaí maidir le nuachtlitir foirne leictreonach a fhorbairt chun eolas faoin athrú aeráide a scaipeadh go himmheánach.
- Eagrófar ceardlanna ábhartha go rialta.

3.3 Oiliúint Ardbhainistíochta

- Mar thoradh ar an dualgas sa Sainordú um Gníomhú ar son na hAeráide (mír 2.5) go gcuirfí oiliúint ardleibhéal ar cheannairí na heagraíochta, tá an cúrsa *Climate Action Leadership Training* de chuid Public Affairs Ireland á dhéanamh de réir a chéile ag an bhfoireann ardbhainistíochta in 2024. Tá socruithe á ndéanamh chun an oiliúint chéanna a chur ar chomhaltaí boird Fhoras na Gaeilge chomh maith.
- In 2024, cuireadh oiliúint faoin Sainordú chomh maith ar bhaill foirne sa Rannóg Pleanála Corparáidí a bhíonn ag plé leis an Treochlár seo.

4. Ár Spriocanna

Leagtar síos sa Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide spriocanna laghdaithe astaíochtaí agus éifeachtúlachta fuinnimh do chomhlachtaí poiblí:

- Astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú 51% faoi 2030.
- An sprioc feabhais dírithe ar éifeachtúlacht fuinnimh san earnáil phoiblí a ardú ón aidhm 33% faoi 2020, a bhí ann roimhe seo, go dtí 50% faoi 2030.
- Treochlár maidir le Gníomhú ar son na hAeráide a fhorbairt mura bhfuil ceann i bhfeidhm, agus é a nuashonrú go bliantúil.

Is í an bhonnline meánastaíochtaí an tréimhse 2016-2018. Díorthaítear an buiséad iomlán do gach comhlacht poiblí aonair dá réir seo a leanas:

- Laghdú 51% i mbreosla iontaise díreach a bhaineann le hastaíochtaí CO₂ (úsáid theirmeach agus iompair); móide
- Astaíochtaí díreacha ar thaobh an tsoláthair in astaíochtaí díreacha CO₂ ón leictreachas a bhaineann le breosla iontaise.

4.1 Anailís ar astaíochtaí carbóin

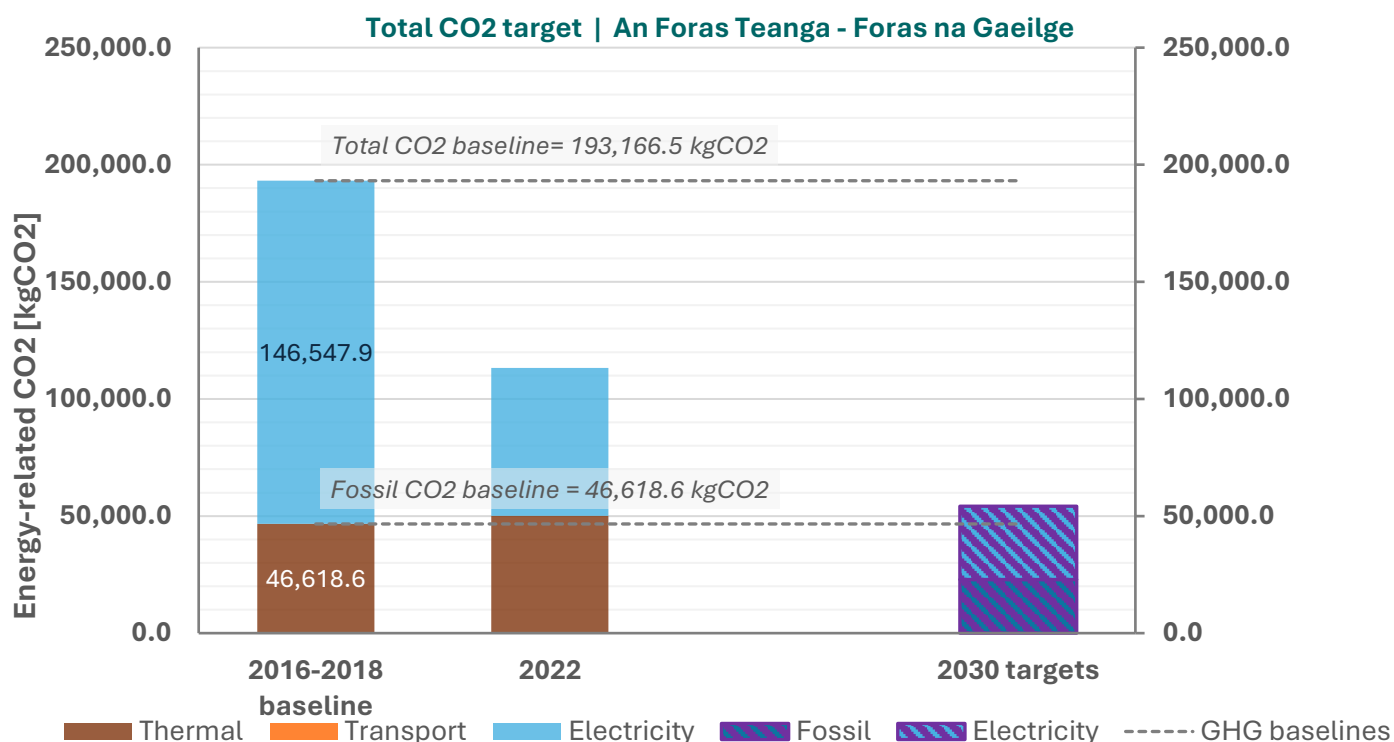
San anailís a rinne Integrated Engineering Consultancy ar 4 oifig Fhoras na Gaeilge i bPoblacht na hÉireann in 2023, deimhníodh go bhféadfaí **211,487 kWh** nó **44 tonna carbóin** a shábháil gach bliain trí shraith beart maidir le húsáid fuinnimh a chur i bhfeidhm. Is ionann é sin agus laghdú bliantúil 35.9% ar úsáid fuinnimh (kWh) agus laghdú bliantúil 28% i dtonnaí carbóin.

4.2 Bonnline anailise agus fortheilgean 2030 gan aon ghníomhartha breise

I gcás Fhoras na Gaeilge, is iad seo na spriocanna atá againn:

- Astaíochtaí CO₂ na heagraíochta a laghdú go 54,238 kgCO₂ faoi 2030 (**aschur 2023: 97,839 kgCO₂**)
- Astaíochtaí CO₂ bainteach le breosla iontaise a laghdú go 22,843 kgCO₂ (**aschur 2023: 44,713 kgCO₂**)

Tagann an ghraif thíos ón uirlis ‘bearna go sprioc’ ó chóras monatóireachta agus tuairiscithe de chuid an ÚFIÉ.

D’athraigh Foras na Gaeilge láthair a cheannárais ó Chearnóg Mhuirfean go Sráid Amiens i mí Dheireadh Fómhair 2017. Chuir an t-athrú suímh sin go mór le héifeachtúlacht fuinnimh na heagraíochta, toisc go raibh neamhrátáil ag oifig Chearnóg Mhuirfean ach rátáil A3 ag an oifig nua. Mar sin féin, fágann an t-athrú suímh, mar aon le hathruithe foirne i réimse na haeráide le cúpla bliain anuas, go bhfuil bearnaí sa tuairisciú a rinneadh ar úsáid fuinnimh Fhoras na Gaeilge le linn na tréimhse bonnlíne 2016-2018. Le linn tréimhse an Treochláir seo, oibreoidimid ar shonraí níos cruinne a fháil do na blianta bonnlíne agus déanfar coigeartú nó ceartú ar na haschuir stairiúla de réir mar is gá.

Amhail deireadh Ráithe 3 2024, tréimhse inar dréachtaíodh an Treochlár seo, tá 69 post i bhForas na Gaeilge, agus 59 fostaí. Cé nach bhfuil gach ceann de na 69 post sin buan, tá saincheisteanna earcaíochta agus coinneála foirne ar na dúshláin is mó atá ag déanamh imní don eagraíocht le 5 bliana anuas. De réir mar a líonfar folúntais, tiocfaidh

méadú ar ghníomhaíochtaí na heagraíochta, agus samhlaítear go dtiocfaidh fás ar astaíochtaí dá réir. Is chuige seo a bhainimid úsáid as an gcóimheas lánaimseartha (FTE) mar bhonn comparáide agus ár n-éifeachtúlacht fuinnimh á meas. Tá an sprioc go méadófaí éifeachtúlacht fuinnimh na heagraíochta 50% i gcomparáid leis an mbliain 2009 bainte amach ag Foras na Gaeilge ó 2022 ar aghaidh.

Tagann an tábla seo thuas ón tairseach Monatóireachta agus Tuairiscithe de chuid an ÚFIÉ. Léirítear sa líne ag bun an tábla an dul chun cinn atá déanta ag Foras na Gaeilge maidir leis an sprioc. Is éard is brí leis an gcló trom sa líne chéanna ná gur éirigh le Foras na Gaeilge an sprioc a bhaint amach sa bhliain sin.

Energy	Unit	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Total Energy	kWh	841,395	905,997	631,731	644,531	634,170	639,876	643,389	642,608	408,106	749,798	1,075,631	985,450	790,502	464,149	433,794
	FTE	52	52	64	67	63	57	52	58	58	57	56	60	56	61	61
EnPI (Energy Performance Indicator)		16,181	17,423	9,871	9,620	10,066	11,226	12,373	11,079	7,036	13,154	19,208	16,424	14,116	7,609	7,111
Normalised EnPI		100.00	107.68	61.00	59.45	62.21	69.38	76.47	68.47	43.49	81.30	118.71	101.50	87.24	47.03	43.95

Is é ár gceannáras ar Shráid Amiens an foirgneamh is mó atá san eagraíocht, agus tá an líon is mó fostaithe ag obair ann freisin (thart ar dhá thrian den fhoireann iomlán). Fágann sin gurb é an ceannáras an foirgneamh is tábhachtaí maidir le cur i bhfeidhm ár spriocanna fuinnimh. Úsáidtear gás leis an bhfoirgneamh seo a théamh, agus toisc nach bhfuil sé d'údarás againn an córas teasa a athrú ó bhonn gan cead ár dtiarna talún, díreoimid ár n-iarrachtaí ar leasuithe indéanta a chur i bhfeidhm ar úsáid an chórais teasa agus aerchóirithe ann. Díreoimid ar na cleachtais chéanna a chur i bhfeidhm inár dtrádstóras i nDún Seachlainn, foirgneamh eile dár gcuid a bhaineann úsáid shuntasach as gás.

4.3 Gníomhartha/tionscadail a theastaíonn chun spriocanna a bhaint amach

In 2023, rinne Integrated Engineering Consultancy moltaí chun feabhas a chur ar úsáid fuinnimh in oifigí Fhoras na Gaeilge. Tugtar anseo thíos achoimre de na príomh-mholtaí (seachas moltaí a bhaineann le feistiú painéal gréine nach féidir a fheidhmiú toisc nach le Foras na Gaeilge na foirgnimh).

Sráid Amiens (ceannáras)

- Feasacht fuinnimh a fheabhsú agus rialtáin an chaidéil teasa a dheisiú
- Seomra cumarsáide - teocht an aonaid aerchóirithe a athrú
- Seomra cumarsáide - gaotrán pluga chun an seomra a fhuarú
- Braiteoir solais lasmuigh a dheisiú
- Caidéal teasa a chur in áit an choire
- Córas teirmeach gréine a dheisiú
- Feabhsú an chórais bainistithe fuinnimh foirgneamh

Ráth Chairn²

- Suiteáil lasc seacht lá do thaiscthéitheoirí

Dún Seachlainn

- Feasacht fuinnimh a fheabhsú - téitheoir uisce le múchadh gach tráthnóna
- Feabhsú sceideal agus theocht na dtéitheoirí gáis

Gaoth Dobhair

- Soilse LED le suiteáil
- Feabhsú rialtáin an chórais teasa

Dá gcuirfí na bearta seo i bhfeidhm, measann Integrated Engineering Consultancy go sábhálfaí 195,215 kWh fuinnimh agus 37.8 tonna carbóin go bliantúil.

Ní le Foras na Gaeilge aon cheann de na hoifigí a bhfuil an eagraíocht ag feidhmiú iontu agus mar sin tá srianta orainn maidir le laghdú a chur ar úsáid fuinnimh, mar shampla trí athchóiriú struchtúrtha a dhéanamh, painéil ghréine a fheistiú srl. Mar sin féin, tá roinnt bearta féideartha á bplé ag an bhFoireann Ghlas cheana féin:

- Athbhreithniú a dhéanamh ar leibhéal uathoibríoch na teochta sa chóras teasa/aerchóirithe agus ar an sceideal laethúil a rialaíonn feidhmiú an chórais. Is ag 21 céim atá an leibhéal uathoibríoch faoi láthair ach shábhálfaí 10% in úsáid fuinnimh le gach céim a d'ísleofaí an teocht, rud a bhfuil impleachtaí móra aige d'astaíochtaí carbóin na heagraíochta;
- Athbhreithniú a dhéanamh ar an bpolasaí faoi threalamh oifige a fhágtar ar fuireachas agus ar úsáid printéirí;
- Meabhrúchán a chrochadh in aice le soilse i seomraí nach bhfuil soilse uathoibríocha orthu;
- Cleachtas níos inbhuanaithe a fhorbairt maidir le húsáid miasniteoirí sna hoifigí;
- Cleachtas a fhorbairt maidir le seanteachtaireachtaí ríomhphoist a scrios ionas úsáid fuinnimh a shábháil ar fhreasalaithe na heagraíochta (féach 5.3 thíos).

---

² Ó cúireadh an tuairisc seo i gcrích, tá athchóiriú déanta ag Údarás na Gaeltachta, an t-úinéir, ar an oifig i Ráth Chairn, agus tá féidearthachtaí nua ann a chuirfeadh lenár n-éifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú. M.sh.: ár gcuid den oifig a nascadh le painéil nua gréine atá suiteáilte san fhoirgneamh. Tá na féidearthachtaí sin á bplé le hÚdarás na Gaeltachta faoi láthair.

5. Ár mBealach Oibre

Seo mar a leagtar amach i bPlean Gníomhaíochta an Rialtais:

- Tuairisciú a dhéanamh ar astaíochtaí GCT agus ar ghníomhaíochtaí inbhuanaitheachta i dTuarascáil Bhliantúil na heagraíochta.
- Athbhreithniú a dhéanamh ar aon phróiseas páipéarbhunaithe, agus meastóireacht a dhéanamh ar na féidearthachtaí maidir le digitiú breise.
- Creidiúnú foirmiúil comhshaoil a bhaint amach do mhórchomhlachtaí na hearnála poiblí.

5.1 Tuairisciú

Tuairiscíonn Foras na Gaeilge ar astaíochtaí gás ceaptha teasa i dTuarascáil Bhliantúil na heagraíochta. Mar chuid den Treochlár seo, déanfar tuairisciú feasta ar an méid seo a leanas chomh maith:

- Cur i bhfeidhm an tSainordaithe um Ghníomhú ar son na hAeráide;
- Tuairisciú ar ghníomhaíochtaí inbhuanaitheachta ar thug an eagraíocht fúthu le bliain anuas;
- Ní gá d'Fhoras na Gaeilge fianaise a sholáthar ar chomhlíonadh Chiorclán 1/2020 maidir le hastaíochtaí ó thaisteal aeir oifigiúil.

5.2 Córais bainistithe fuinnimh agus comhshaoil

Déanfaidh Foras na Gaeilge forbairt ar chóras bainistithe fuinnimh agus comhshaoil mar chuid den Treochlár seo. Cuirfear oiliúint ar an bhfoireann chuí in EnergyMAP (oiliúint agus meantóireacht maidir le bainistiú fuinnimh).

5.3 Digitiú próiseas

Déanfaidh Foras na Gaeilge athbhreithniú ar aon phróisis pháipéarbhunaithe agus pléifear an fhéidearthacht socrú réamhshocráithe a dhéanamh den digitiú. Cuirfear deireadh le próisis pháipéarbhunaithe an oiread agus is féidir. Is é páipéar athchúrsáilte an réamhshocrú atá i bhfeidhm cheana féin ach sa chás go gcaithfear páipéar a úsáid, cinnteofar go gcuirfear ar a súile d'fhostaithe gur cheart a bheith spárálach.

5.4 Polasaí Soláthar Glas

Déanfaidh Foras na Gaeilge forbairt ar Pholasaí Soláthar Glas (PSG) bunaithe ar an treoir a d'fhoilsigh an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (*Green Public Procurement: Guidance for the Public Sector* (3rd ed., 2024)). Cuimsíonn an PSG gach gné de cheannachán na heagraíochta, lena n-áirítear an úsáid fuinnimh a bhaineann le riachtanais theicneolaíocht na faisnéise, mar shampla cothabháil suíomhanna gréasáin agus próiseáil faisnéise srl.

5.5 Cianobair

Tá polasaí cianoibre i bhfeidhm ag Foras na Gaeilge, agus bíonn ceanglas ar an bhfoireann freastal ar an oifig dhá lá sa tseachtain ar a laghad. Dá bhrí sin, tá laghdú suntasach tagtha ar thaisteal i gcás formhór na mball foirne, agus laghdú ar astaíochtaí a bhaineann le gníomhaíochtaí den sórt sin dá réir.

6. Ár bhfoirgnimh agus feithiclí

Seo mar a leagtar amach i bPlean Gníomhaíochta an Rialtais:

- Foirgnimh atá oiriúnach do rothair a chruthú d'fhostaithe agus do chuairoteoirí, trí pháirceáil rothar a chur i bhfeidhm faoi 2022.
- Deimhniú Éifeachtúlachta Fuinnimh atá cothrom le dáta a thaispeáint i ngach foirgneamh atá oscailte don phobal.
- Ní shuiteálfaidh an earnáil phoiblí córais téimh a úsáideann breoslaí iontaise tar éis 2023 mura mbeidh feidhm ag coinníollacha áirithe.
- Gan ach feithiclí saor ó astaíochtaí a cheannach.

6.1 Feithiclí

6.1.1 Roghanna malartacha ar úsáid carranna

Tá spásanna páirceála do rothair agus ceathanna folctha le fáil in íoslach cheannáras Fhoras na Gaeilge cheana féin agus baintear an-úsáid astu. Tá sé i gceist againn Plean Iompair don Láthair Oibre a fhorbairt chun fostaithe a spreagadh le bealaí eile iompair a úsáid seachas an tiomáint aonair nuair is féidir: siúl, rothaíocht, iompar poiblí, carr-roinnt agus turais chun na hoifige a laghdú trí oibriú 'níos cliste'.

Tá go leor den fhoireann ag úsáid modhanna iompair níos glaise cheana féin ach beidh sé níos dúshlánaí an nósmaireacht a athrú sna hoifigí tuaithe seachas sna hoifigí cathrach atá faoinár gcúram. Mar a míníodh faoi 2.4 thuas, déanfar suirbhé cuimsitheach ar an bhfoireann a lorgóidh eolas faoi mhodhanna iompair chun na hoibre atá in úsáid faoi láthair agus a fhiosróidh feachtas ghinearálta ar chúrsaí aeráide.

I measc na moltaí féideartha eile sa Phlean Iompair tá:

- Sraith moltaí faoi roghanna taistil níos glaise a ndéanfar poiblíocht leanúnach orthu trí phóstaeir, i gcumarsáid inmheánach ríomhphoist agus ag Laethanta Foirne.
- Comhordú níos fearr a dhéanamh ar chruinnithe lasmuigh den oifig ionas go reáchtálfar an oiread acu agus is féidir ar an lá céanna chun turais bhreise nach bhfuil gá leo a sheachaint.
- In ionad 3 Lá Foirne sa cheannáras in aghaidh na bliana faoi láthair, d'fhéadfaí ceann amháin acu a úsáid chun cruinnithe réigiúnacha ag oifigí ar leith a reáchtáil, rud a laghdóidh costais agus astaíochtaí taistil agus a chuirfidh le caidreamh i measc na foirne sna hoifigí sin.
- Poiblíocht leanúnach a dhéanamh i measc na foirne ar an Scéim um Rothaíocht chun na hOibre de chuid an rialtais. Fiosrú a dhéanamh le Dublin Bikes an mbeadh ráta ballraíochta foirne ar fáil d'fhostaithe Fhoras na Gaeilge ó tharla seastán rothar a bheidh i gcóngar an cheannárais.

Mar thoradh ar an bplé seo, tá sé i gceist ag Foras na Gaeilge iarratas a dhéanamh ar an Marc Taistil Níos Cliste de chuid an Údaráis Náisiúnta Iompair, ina gclúdófaí go leor de na moltaí thuas. Cuireadh tús leis an bpróiseas sin in 2024.

6.1.2 Deireadh a chur le páirceáil de réir a chéile

Toisc go bhfuil 3 cinn de 4 ceithre oifig atá ag Foras na Gaeilge i bPoblacht na hÉireann lonnaithe i gceantair tuaithe, aithnímid go mbeidh sé an-dúshlánach deireadh a chur de réir a chéile le páirceáil ag na saoráidí sin. Déanfar taighde faoi nósanna páirceála na foirne sna 4 oifig mar chuid den suirbhé feasachta atá beartaithe ag an bhFoireann Ghlas. Mar thoradh air sin, beifear in ann bealaí a aithint chun comhghleacaithe a spreagadh le modhanna iompair níos inbhuanaithe a úsáid nuair is féidir, go háirithe sa cheannáras áit a bhfuil níos mó roghanna ar fáil. Cabhróidh an próiseas iarratais ar an Marc Taistil Níos Cliste leis an obair sin.

6.1.3 Soláthar feithiclí astaíochtaí nialasacha

Tá feithicil amháin faoi úinéireacht Fhoras na Gaeilge, veain a úsáideann an Áisíneacht Dáiliúcháin Leabhar. Nuair a bheifear ag athnuachan an veain sin, cinnteofar go gceannófar feithicil nua saor ó astaíochtaí, de réir mhír 4.6 den Sainordú 2024.

6.2 Foirgnimh

Ní mór teastais léirithe fuinnimh a bheith ar taispeáint i bhfoirgnimh >250 m² ina bhfuil comhlacht poiblí ann agus a mbíonn an pobal ar cuairt ann go minic. Mar chuid den Treochlár seo, cinnteoidh an Fhoireann Ghlas go bhfuil Teastas Léirithe Fuinnimh (TLF) i ngach foirgneamh de chuid Fhoras na Gaeilge a chomhlíonann an riachtanas.

6.2.1 Córais teasa bhreosla iontaise

De réir an Phlean Gníomhaíochta, is gá nósanna imeachta soláthair agus deartha a nuashonrú chun an ceanglas nach mbeidh téamh breosla iontaise ann tar éis 2023 a chomhlíonadh. Mar a míníodh thuas, baineann dúshlán mhóra leis sin toisc nach le Foras na Gaeilge a chuid foirgneamh ach i gcomhréir lenár n-acmhainní agus bunaithe ar dhátaí éaga léasanna (féach thíos), tabharfaimid tús áite d'oifigí áirithe ina mbítear ag brath ar chóras teasa bhreosla iontaise, mar shampla oifig Ghaoth Dobhair a bhfuil an léas uirthi le dul in éag go luath.

6.2.2 Pleananna maidir le soláthar foirgneamh

Níl Bainisteoir Eastát/Maoine ag Foras na Gaeilge agus mar sin níl na hacmhainní againn faoi láthair plean soláthar foirgneamh mionsonraithe a chur ar fáil. Pléimid lenár riachtanais i dtaca le heastáit de réir a chéile i gcomhréir lenár n-acmhainní teoranta. Cuireadh gníomhú ar son na haeráide san áireamh cheana nuair a aistríodh an ceannáras in 2017 agus tá an cur chuige céanna in úsáid i dtaca le hoifig Bhéal Feirste faoi láthair a bhfuil ár leas ann imithe in éag. Ní bhaineann oifig Bhéal Feirste le dlínse an Treochláir seo ach is cruthúnas é an cur chuige sin ar fheasacht Fhoras na Gaeilge i leith ceisteanna aeráide agus léasanna oifige le hathnuachan.

In oifigí uile Fhoras na Gaeilge, tá léasanna fadtéarmacha againn le tiarnaí talún éagsúla i ngach cás. Seo iad dátaí éaga na léasanna sin:

- Sráid Amiens: 2047
- Ráth Chairn: 2031
- Gaoth Dobhair: 2026
- Dún Seachlainn: 2027

Pléifear le riachtanais an Treochláir seo de réir na n-acmhainní atá ar fáil agus tabharfar tús áite d'fhoirgnimh ina mbeidh an léas ag dul in éag go luath.

In 2024, i bhfianaise an Treochláir seo agus bunaithe ar riachtanais leanúnacha chothabhála agus eile sna foirgnimh ina bhfuilimid lonnaithe, rinne Foras na Gaeilge cás gnó ar Chlárbhainisteoir Eastát ar na Ranna Coimircíochta sa dá rialtas. Beidh an ról sinsearach sin barrthábhachtach i gcur i bhfeidhm an Treochláir seo, go háirithe maidir le hastaíochtaí ó bhreosla iontaise a laghdú.

Aguisín 1: Aschuir fuinnimh Fhoras na Gaeilge agus fortheilgean 2030-2050

Total CO2 pathways & targets | An Foras Teanga - Foras na Gaeilge

